

Izhaja
vsakega 15. v
meseču.

Naročnina do
konca leta 1928
20 Din.

Številka pošto-
čkovnega urada
Ljubljana 12.592.

Nova Samouprava

Glasiło gospodarstva, prosvete in politike.

Uredništvo
in upravnništvo:
Kočevje št. 18.

Telefon šte. 5.

Oglasi:

mali beseda 2 Din,
sicer po dogovoru.
V uredniškem delu
vrstica Din 10.—

Vsebina: Italijani in italijanska poveljna politika. — Podlistek: Kaj delajo kralji in njih potomci v izgnanstvu? — Epohalna iznajdba. — Iz NRS. — Dopisi. — Tedenske vesti. — Narodno gospodarstvo. — Inserati.

Italijani in italijanska poveljna politika.

Kočevje, 14. aprila 1928.

Na 314.000 km² apeninskega polotoka in pripadajočih otokih živi 42 milijonov Italijanov. Lepa južna evropska dežela s krasnim podnebjem in v splošnem z zdravo klimo; toda v srednji in južni Italiji prevladujejo kamenita in skalnata tla, po katerih skromno životarijo pesništvo in brigantsko navdahnjeni kozji pastirji, južnoitalskemu ljudstvu špecično pa dajejo tip neapolski lazaroni. Bogata severna Italija, zlasti Lombardija, s svojo industrijo in intenzivnim kultiviranjem zemlje ne more nadomestiti pasivov ostalih pokrajin. Ljudstvo je v splošnem marljivo, ljubeznjivo in zlasti v severni Italiji izredno lepo. Pozna pa se mešanica vsega sveta, kot jo je zamogel v Italijo privleči le stari Rim, bivši gospodar sveta. Od sicer redkih ali vendar še eksistentnih starorimskih tipov — tudi Musolini ga ima — z značilnim ostrim inteligentnim profilom in ostrim orlovskim nosom ter polnim čelom srečujemo v tej deželi izrazite potomce afriških prednikov, v severni Italiji pa krasne nordijske tipe, katerim se na prvi pogled pozna germanska kri. Stari Langobardi žive še vedno v deželi, čeprav

govore italijansko, in ravno tako v južni Italiji potomci Grkov, Normanov, Arabcev itd. Da še celo Jugoslovani, zlasti Hrvatov, doseljenih pred stoletji, se najde še cele naselbine v Apuliji, kjer govore še vedno pred stoletji iz stare domovine prinešeno narečje. Posebno ljudsko mešanico tvorijo Furlani, potomci mešanih zakonov med Slovani, Italijani in Germani.

Pri taki mešanici krvi in narodov obstoje seveda različna narečja, ki onemogočujejo medsebojno razumevanje. To daje le književni jezik, ki tvori krepko vez, slično kot pri Nemcih, Francozih in Angležih, ki imajo tudi močne podtype in tuja si narečja.

Mešanica krvi poraja rodovitnost. Ta je v Italiji največja v Evropi. Še večja kot v Rusiji. Nad 800.000 duš znaša letni prirastek italijanskega ljudstva.

Kam s tem sicer marljivim ljudstvom, toda visoko nadštevilnim, za deželo, kjer je zemlja v ogromni večini v rokah maloštevilnih veleposestniških latifundistov, narod pa je njih tlačan, kolon, ki pretežno strgan in umazan prestrada celo življenje od zibelke do groba?

To vprašanje je zanimalo italijanske državnike že v sedemdesetih letih, ko je komaj združena Italija štela le nekaj nad 20 mili-

jonov ljudi. Že takrat so se vsako spomlad razlili mogočni valovi sezonskih poljskih delavcev, zidarjev itd. po vseh sosednih državah, nakar so se vsako jesen s svojimi prištedenimi novci vračali v domovino, prinašajoč boljše tujo valuto in olajšujoč tako delo nemškimi in francoskim finančnim in bančnim strokovnjakom, ki so gospodarsko urejevali njih šele ujedinjeno mlado kraljevino. Drugi so se zopet odseljevali v tuje dežele, zlasti tudi v Severno Afriko, v dežele nekdanjih Kartagincev, Tunis, Alžir, Tripolis, pa tudi v Južno Ameriko, posebej v Argentinijo. Največjo finančno korist je prinašalo Italiji predvno izseljenštvo v Zedinjene Države Severne Amerike; nad 300 milijonov zlatih lir so poslali letno italijanski izseljenci svojcem v staro domovino ter vzdrževali Italiji aktivno plačilno bilanco, podlago stabilnosti denarja vsake države. A oni Italijani, ki so se nastavili po obrobni deželah Sredozemskega morja, so ustvarili gotove politične ambijente, ki so vzbudili v novi Italiji spomine na slavo in državo starih Rimljanov, antične Italije ter skomine po obnovi mej starih Rimljanov.

Od vseh provinc starega Rima so Italijani pred vojno najslabše uspevali v njim pred nosom ležečih deželah na vzhodni strani Jadranskega morja, zlasti v Dalmaciji, tej zi-

Kaj delajo kralji in njih potomci v izgnanstvu.

Ali bi ne bilo dobro in prijetno biti za kakšen mesec ali leto kralj? Vzvišen mož, kateremu se vse klanja in sladka, ker od tega pričakuje dobiček. A kamorkoli pride, ga vse občuduje in gleda, kakšen mož je to kralj. Saj se že ministru vse klanja in laska, katerega kralj vsak trenutek lahko odpusti kot mašnik svojega ministranta. Kaj šele, ako se prikaže sam kralj med ljudstvo! Saj človek ne ve, kako bi v tem trenutku pogledal, kam stopil, kaj šele kako bi usta odprl — kralj, to je res velika zadrega za običajnega zemljana.

In vendar so kralji in njih potomci ljudje kakor smo mi ostali prsteni zemljani. To se najboljši vidi, ako jih nemila usoda vrže iz njih prestola v vsakdanji vrtnec življenja, kjer se morajo loviti za svojo skorico kruha kot običajni zemljani.

Verzajska mirovna pogodba je dala dovolj prilike za ta opazovanja. Nad dvajset kraljev in cesarjev je žnjo definitivno izgubilo krono in prestol in s tem je bilo nad dvajset na široko in globoko razpodenih dinastij postavljenih v krog običajnih državljanov. Interesantno je, kako so se znašli v novem položaju. Avstrijski nadvojvode in nadvojvodinje so prišli v navadne meščanske razmere in žive večinoma povprečno življenje navadnega me-

ščana in uradnika. Večina je pri sorodnikih na Bavarskem. Le eden se je posvetil igralski umetnosti, pa še ta le v deželi dolarja. Vilhelm, preje vsegamogočni nemški cesar, žaga v svojem ujetništvu na gradu Dorn še danes rad drva, v ostalem pa igra še vedno rad pozerja, to je da mašuje, pridiguje itd. kot vrhovni šef prusko-protestantske cerkve — seveda le na papirju —, daje odlikovanja, graje, dela načrte itd., ki pa čez par dni romajo v — domač arhiv. Njegovi sinovi so vsi našli faktučne meščanske pridobitne poklice. Wittelsbachovci imajo od vseh nemških dinastov še najlepši položaj; bavarsko ljudstvo jim je še vedno udano. To jim omogočuje, da skrbijo tudi za druge dinaste, varujoč jih največje nesreče. Ruski veliki knezi, v kolikor jih še je, igrajo dobro vlogo, ki jim je bila dodeljena v napuščeni Rusiji. Nikolaj Nikolajevič, najavtoritativnija osebnost in dobra glava zdrave pameti, je stožer ruske emigracije. Vendar pa ostane najbrže ruski car le v Parizu, ker je Kreml že za druge rezerviran. Da je bil Nikolaj Nikolajevič car ruski mesto njegovega sicer dobrega nečaka nesrečnega Nikolaja II. Aleksandroviča, bi bila danes brez dvoma Rusija prva država na svetu, a mi s Čehi zvesti njeni zavezniki.

Interesantno je zasledovati potomce teh veličin. V francoskem parlamentu sedi n. pr. poslanec, ki dokumentarično izvira direktno

od Karla Velikega in ima torej najstarejše pravice do francoskega prestola. V Bruslju ima elegantno brivnico gospod Artur Kugelmann, ki ima neizpodbitno zgodovinsko pravico do angleškega prestola, ker je direktni potomec angleškega kralja Jakoba II. Stuarta. Da ne zastarajo njegove pravice, pošlje vsak mesec na angleški ministerski svet v korektni angleščini spisano spomenico, s katero z vsem dostojanstvom zahteva, da se kralj Jurij odstavi in njega postavi na njegovo mesto. Kapetan irske narodne garde, Eduard Fitz-Florens, mu v tem ne konkurrira, dasi je dokumentarično direkten potomec angleškega kralja Vilhelma IV. Ker Poljaki za ozdravitev notranjih prilik nujno rabijo kralja in se radi sklicujejo na svojo slavno preteklost, bodo oboje lahko našli v osebi grofa Sobieskega, ki je dokumentarično direkten potomec slavnega kralja Jana Sobieskega, osvoboditelja Dunaja izpod Turkov v letu 1683. Ako jim pa ne bo po godu, si lahko preberejo in vzamejo zdravnik Sobieskega iz Buenos Aires, ki pohaja od istega slavnega kralja.

Prilike, v katerih se nahajajo nekdanja Veličanstva in njih potomci, dokazujejo, da vzvišeni in slavni možje večinoma nimajo enakovrednih potomcev. Pa še nekaj; da je tolikokrat zatrjevana in verjeta udanost ljudstva dinastiji in kralju pogosto — prazna pena.

belki marsikake bistre glave starega Rima in njegovega državnika. Vzrok je bila ljubosumnost in premoč velesile Avstro-ogrske monarhije, čije metode so izza njene vlade v Italiji v obliki strahu gomzele marsikomu veteranu še izza Radeckijevih časov po kosteh. Bili so veseli, da imajo z Dunajem čim manje posla. Tudi v Črnigori in Albaniji se ni mogla italijanska moč razviti do pravega vpliva — povsod je srečavala mrko habsburško pest.

Z razpadom Avstro-ogrske monarhije pa se je brez dvoma položaj spremenil v korist Italije. Habsburški strah je odpadel, a Italija je izšla povečana iz vojne in sicer ravno v smeri Jadran-vzhod. Zasedla je tretjino slovenskega narodnega ozemlja, celo Istro, vse važne strateške otoke na Jadranu in je položila svojo nogo tudi na balkansko celino, na Zadar. Izkoriščujoč z zlato palico primitivnost razmer v Albaniji, je zasedla faktično to zemljo, dasi v prikriti obliki. Obenem izkorišča nezdravo ambicioznost Grške radi Solunskega pristanišča in pa zavist in jezo od Srbije premaganih sedov Bolgarov in Madžarov. S tako politiko cernira Rim diplomatsko Beograd in čaka, da ga spravi na kolena. Toda današnji Rim ni več stari Rim. Pozablja, da je Italija še sorazmerno mlada in socialno vse kaj drugega kot zdrava in harmonična država. Pozablja, da s svojo vihravostjo ogrožuje velesile, tako Francijo v Tunisu in Alžiru, Nemčijo v Tirolo itd. To vprašanje je sicer vzpričo sil na eni in drugi strani bolj prestižnega značaja, vendar pa zadostuje, da te velesile ne bodo dopustile, da bi se ojačila Italija na Balkanu na naš račun, ker bi sicer s tem lahko v resnici postala tudi njim nevarna. Razen tega bi se v tem slučaju porušila premoč Francije v Podonavju in Nemcem zaprla njih pot bodočnosti na vzhod. To so okoliščine, ki dajejo naši alijanci pogodbi s Francijo in naši poziciji ob Jadranu in Podonavju realne ambijente, ki morajo v slučaju resnega ogroženja stopiti avtomatično na plan v našo obrambo.

Vzpričo tega položaja je jasno, da je predvidevati v bližnji bodočnosti le mirno, gospodarsko in diplomatsko penetracijo italijanstva v dostopnih mu deželah ob Sredozemnem morju, pa naj nastopa fašizem še tako bojovito. Ta bojovitost je bolj teatralična in je preračunjenja predvsem na psihološke politične momente, zlasti notranjo-politične. Biti moramo sicer na straži, toda ne samo s puško, ampak predvsem z motiko in plugom, da paralizujemo italijanski gospodarski vpliv s trdom lastnih rok in da tako ohranimo našo zemljo potomcem brez težkih hipotek.

S.

Epohalna iznajdba?

Neki slovenski posestnik v okolici Kočevja, čigar ime še ne izdamo, je izkonstruiral model samopogonskega motorja, ki se žene sam brez vsakega kuriva. Ne rabi torej ne bencina ne elektrike ne premoga itd., a vendar gre sam in razvija tako moč, da žaga že v modelu gladko drva. Stroj je uporaben kot pogonska sila kot lokomobila ali lokomotiva, le s to razliko, da ne rabi nobene hrane. Lahko razvije tudi milijon konjskih sil. Ta model, ki potrebuje še malih spopolnitev, ki pa deluje že sedaj brezhibno, bo pomenil popolno revolucijo na polju tehnike, nekaj tacega, kar svet še ni videl. Izumitelj je priprost kmetič, ki je delal na tej ideji že deset let, a pred

nekaj meseci je zadel pravo. Svoj izum je razložil nekemu kočevskemu odvetniku, ki bo kot slišimo zainteresiral za izum nekega znanega ameriškega iznajditelja. Kmetič ceni svojo iznajdbo na deset milijonov dolarjev ter na delež na produkciji vsakega stroja. Natančnejše bomo v stvari še poročali.

Iz NRS.

Seje Siršega Glavnega Odbora Narodne Radikalne Stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev je kot najvišje strankine instance v kratkem pričakovati. Treba je urediti v stranki prilike in strniti vrste zopet v strumno in enotno falango. Le pod tem pogojem je zagotovljen stranki napredek. Jedro Glavnega Odbora so delegati stranke in sicer za vsako volilno okrožje eden, ki se voli na štiri leta.

Seja Mestnega Odbora NRS Kočevje se je vršila ob lepi udeležbi dne 24. marca t. l. ob 8. uri zvečer v posebni sobi gostilne Kikmatl. Predsednik Dr. Sajovic je podal politično poročilo. Razložil je politične prilike v državi, v stranki, v vladi, v okrožju, v okraju in lokalne kočevske. Odbor je z velikim zanimanjem poslušal njegovo poročilo ter ga soglasno odobril ter mu dal vsa potrebna naročila in pooblastila za njegovo delovanje v bodočnosti. Naročil je odposlati prepis zapisnika seje na Okrožni Odbor, Glavni Odbor in predsedstvo kluba poslancev NRS s pristavkom, da naj skliče predsednik prihodnjo sejo po lastnem predvarku.

Tedenske vesti.

Bratom pravoslavne vere Sretan Uskrs!

Osebna vest. Doktorjem prava je bil koncem marca promoviran na ljubljanski univerzi gospod Vilko Vujčič, sin poštnega upravnika gospoda Antona Vujčiča v Kočevju. Mladi gospod doktor je prvi kočevski Slovenec, ki je promoviral na ljubljanski univerzi. Tako starišem, kot vrlim starim kočevskim Slovincem, kakor tudi mlademu gospodu doktorju iskrene čestitke!

Mestno godbo v Kočevju je ustanovil letos z mladimi fanti gospod Petrovič. Navzlic komaj dvomesečnemu pouku novincev je godba že na Veliko soboto pri procesiji nastopila ter s svojim nastopom zadivila celo mesto. Tako kapelnik Petrovič kot učenci godbeniki so v tem kratkem času dosegli izreden napredek in uspeh, tako da je obojim le iskreno čestitati. Želimo mladi godbi veliko podpornikov.

Občinske volitve v Kočevju se vrše dne 24. junija t. l. Vsak slovenski volilec naj se na županstvu ali našem uredništvu prepriča, če je vpisan v volilnem imeniku.

Konkurz na tvrdko A. Kajfež Kočevje je na pritožbo lastnika tvrdke najvišje sodišče, Stol Sedmorice v Zagrebu, dvignilo kot neutemeljen. S tem je cela ta zadeva brisana iz javnosti in je le še zasebno-pravna stvar.

Radi našega članka z dne 15. januarja 1928 pod naslovom „Slovenski pevci in pevke s kora!“ se je čutil kočevski gospod dekan užaljenega in je tožil našega urednika po tiskovnem zakonu. Naš urednik je bil seveda oproščen. Nastopil je dokaz resnice. Zaslišan je bil tudi ljubljanski knezoškof. Od interesantnih razlogov ob priliki kaj. Sodba je pravomočna.

Sporazum med SDS in SLS se je dosegel glede ljubljanske mestne občinske uprave. Dr. Dinko Puc ostane župan, prof. Evgen Jarc od SLS je pa postal ljubljanski podžupan, dočim se je delo po odsekih razdelilo po določenem ključu. Ker so občine predvsem gospodarsko-upravna torišča lokalnega značaja, je podobne sporazume vsekakor odobravati. Ljubljanski pa ima še posebej tudi velik političen pomen, zlasti na deželo. Podeželski pristaši SDS tega sporazuma niso posebno z veseljem pozdravili, ampak so bolj skeptični. Boje se, da je otopil in da še otopuje ostrino borilne osti SDS in da bo koncem koncev le SDS plačala račun kot običajno, kadar gre slabjši v zvezo z močnejšim. — Glasom sporazuma med SLS in ljubljansko NRS pa bi moral biti ljubljanski župan Dr. Vi. Ravnihar. Ta pakt se je v javnosti molče prešlo ter je očitno romal v arhiv.

Kaj naj pokažemo ob desetletnici svoje države? Vsak pameten, trezen človek bi rekel: lepo urejeno državo. Kot pa vse kaže, to ne bo slučaj. Našim politikom in politikastrom je partija še vedno več kot celota, boj za vodilno mesto v hiši dragocenejši kot pa ureditev te hiše in šele potem kaj drugega. Kaj bi bilo prirodnejše in naravnejše kot da se ustvari na podlagi programa pravne in gospodarske ureditve države močna in avtoritativna koncentracijska vlada, ki bi sprovedla potrebne sodne, upravne in gospodarske zakone v skupščini, kateri bi stvorili iz neenotnih, deloma še srednjeveških delov naše države vzorno pravno državo, ki bi bila vsem drugim državam v Podonavju in na Balkanu lahko za vzgled. To bi silno podignilo naše gospodarstvo, vzbudilo zaupanje v samega sebe, v inozemstvu bi pa dvignilo naš ugled na tako stopnjo, da bi ne bilo treba ponižujočih korakov in pogojev, ako se rabi v svetu to in ono, kar konečno vsaka mlada država rabi. Ali bi tako delo ne bila najlepša krona za desetletnico našega osvobojenja in obenem najboljša dokumentacija naše lastne državniške sposobnosti? Šele potem, ko bo hiša urejena, naj bi prišla partija, ako že ne gre drugače.

Ponesrečen poskus atentata na italijanskega kralja se je izvršil v četrtek dne 12. aprila v Milanu, ko se je Kralj peljal na velesijem, da ga otvori. Po cesti, po kateri se je peljal kralj na velesijem, stoje votli kandelabri, po katerih je napeljana električna razsvetljava. V enega teh so položili atentatorji, preoblečeni najbrže v elektromonterje, da niso obudili suma, peklenski stroj s točno navito uro, kedaj naj se eksplozija izvrši. Ali so se atentatorji zmotili za par minut ali pa se je kralj za par minut zakasnil; stroj je namreč eksplodiral, ko se je kralj že peljal po usodni cesti, toda še ni prišel do kandelabra. Posledica eksplozije je bila grozna: 16 takoj mrtvih, 48 teško ranjenih, več se jih bori s smrtjo itd. Kralj ni izgubil prisotnosti duha; peljal se je, poklonivši se žrtvam, na velesijem in je izvršil svojo nalogo po programu. Iz izjav, ki jih je podal, je razvidno, da smatra kralj fašizem in njegove metode za glavnega krivca tega atentata. Kdo je atentat na kralja insceniral, se najbrže ne bo doglalo; točno pa je, da so atentatorji dosegli žnjim baš nasprotno kot so nameravali: dali so nehote ljudstvu priliko, da se pokaže, kako priljubljen je kralj v Italiji, kralju pa, da je zamogel javno povedati, da on fašistovske metode in nasilja odklanja. Musolini je seveda v skrbi za kralja dal zapreti ca 8000 ljudi; da ne prijatelj fašizma, se razumi. Če je to psihološko politično bil pameten ukrep, se bo šele videlo. Vsekakor pa ta atentat ugleda in moči fašizma ni zvišal.

Dopisi.

Sodražica. Pri zadnjih občinskih volitvah v Sodražici si je priborilo Lovrenčičevo krilo SLS 6 mandatov, župnikovo 7, a SDS s SKS 12 mandatov. Župnikovo krilo SLS je kandidiralo za trškega župana gosp. Franc Stupico, SDS pa najboljšega svojega posvetnega delavca gospoda Evgena Ivanca, ki je bil nato tudi izvoljen za trškega župana. Čestitamo! Za prvega svetovalca je bil nato izvoljen s pomočjo glasov župnikovega krila SLS znani industrijalec g. Josip Oberstar, član SDS, a na ostala mesta svetovalcev člani Lovrenčičevega krila SLS. Tako sta obe krili SLS glasovali za SDSarje, Lovrenčičevo za župana, župnikovo pa, da ne pride Lovrenčič za podžupana, za SDSarskega podžupana. Ker se torej obe krili SLS glede vodilnih oseb naše občine strinjate, je pričakovati sporazumnega dela za napredek in korist občine.

Kočevje. Vedno drezanje vseh, ki drže kaj na čistost mesta, radi škandalozne ceste skozi mesto obeta voditi letos do uspeha. Dne 13. aprila t. l. se je v oblastno krajevnih vprašanjih mudil v Kočevju, da si ogleda na licu mesta in zasliši interese, član oblastnega odbora in podžupan ljubljanski g. prof. Evgen Jarc. Nasvetoval je skupne prispevke oblastnega odbora, okrajnega cestnega odbora in Premoženske uprave Kočevje z zagotovilom, da se bo pri oblastnem odboru kar najbolj zavzel za podporo. Stvarnost teh in drugih izvajanj g. prof. Jarca ter njegova solidnost in koncilijantnost so napravili na vse zborovalce najlepši vtis.

Narodno gospodarstvo.

Zagreb, 10. aprila 1928.

Ako je Beograd politično središče države, se vedno bolj občuti, da je Zagreb njeno gospodarsko središče. Njegova lega bolj v srednji Evropi kot na Balkanu, v bližini morja, nedaleč od mej industrijskih držav, njegovo trgovsko in obrtno prvovrstno prebivalstvo z neutajljivimi organizacijskimi talenti ter izredno pridnostjo zagotavljajo Zagrebu krasno bodočnost posebno v veletrgovini in industriji ter v zvezah z inozemstvom. Prezreti tudi ni bogate in rodovite zagrebške okolice, ki ima še veliko možnosti razvoja, kar indirektno in direktno bogati tudi mesto ter vzdržuje njegovo pozicijo. To pivo gospodarsko pozicijo Zagreba čuti in vidi tudi inozemstvo; saj Zagreb vzdržuje tako z inozemskimi finančnimi svetovnimi krogi, kakor tudi tržišči prvovrstne in, kar je glavno, solidne vezi.

Važnost in ugled Zagreba kot gospodarskega središča predvsem za inozemske finance in posle je uvidela tudi Vukičevićeva vlada, ki ima principijelen pristanek za trinajstmilijardno inozemsko posojilo. Baš vsled tega hoče pridobiti Zagreb za svoje posojilno-investicijske cilje, tem bolj, ker politični Zagreb v njegovi vladi ni zastopan. In tako se je zgodilo, da je vlada sondirala gospodarske odločilne kroge za obdržanje gospodarske konference baš z ozirom na pro-

jektirano najetje inozemskega posojila. Gospodarski Zagreb se je odzval, saj je tako dobil najlepšo priliko, da vladi, ki je obljubila poslati na konferenco vse svoje gospodarske ministre, pove enkrat iz lica v lice svoje naziranje o tem, kaj se dela in kaj se ne dela.

In tako je prišlo včeraj v prostorih lepe Trgovske in obrtne zbornice zagrebške do te gospodarske konference. Določena je bila na deveto uro. Ministri gospodarskih resorov, to je financ, prometa, poljedelstva, trgovine in industrije ter notranji minister so prišli iz Beograda že ponoči ter so kar v svojih ministrskih vozovih prenočili. Ob osmih zjutraj je prišel na kolodvor zagrebški Veliki župan Dr. Štopar, ki je odvedel ministre in njih spremstvo v Bansko palačo, od tod pa po kratkem zajutreku v zborovalno dvorano Trgovske in obrtniške zbornice. Tu so bili že zbrani delegati vseh gospodarskih organizacij, zlasti tudi iz Ljubljane, Osjeka, Splita itd., skoro okrog 400 predstavnikov gospodarstva iz cele države.

Konferenco je na to otvoril predsednik zbornice, veleindustrijalec g. Vladimir Arko, ki je po običajnih pozdravih, med njimi tudi kralju, povdaril, da je namen sestanka ta, da predstavniki gospodarskih krogov povedo svoja naziranja in želje glede gospodarstva v državi predstavnikom vlade, da se ti kot resorni ministri gospodarstva s težnjami in potrebami narodnega gospodarstva tudi vpoznajo. Prešel je nato na nameravano posojilo, ki bo znašalo 50 funtov šterlingov ali okolo 14 milijard dinarjev, ki naj se porabi za stabilizacijo dinarja in za javna dela, a zastaviti da se hoče zanj čiste dohodke od državnih monopolov in carin, bruto-dohodke od državnih železnic in poleg tega še dohodek iz davka na poslovni promet. Govornik povdarja, da ne poznamo še niti roka amortizacije, niti emisijskega tečaja, niti obsega kontrole o njegovi uporabi, niti ne vemo, v kateri smeri naj se posojilo uporabi za stabilizacijo dinarja, a v kateri za investicije. Pravi, da razumi, da gospod minister financ ne objavi točnih pogojev, toda interesi gospodarstva zahtevajo, da g. minister da gospodarskim krogom pravočasno, morda še danes, vsa potrebna pojasnila o tem posojilu.

Stabilizacija denarja in valutna reforma so nam nujno potrebni, Gospodarstvo zamore pristati samo na tako valutno reformo, ki ne bo prinesla nobenih pretresljajev. Naš gospodarski položaj je karakteriziran danes z depresijo. Rentabilnost in produktivnost glavnih naših gospodarskih gran je iz leta v leto manjša. Valutni eksperiment bi pri takem položaju pomenil samomor. Zato zahtevamo, da merodajni faktorji pridejo v javnost s popolnoma jasnim načrtom in zahtevamo tudi sodelovanje predstavnikov našega gospodarstva. Mi smo že doživeli izredno redko skušnjo ob priliki ustanovitve relacije 1:4 in kolkovanja avstrijskih kronskih novčanic.

Politična uprava je vzgled za naše celokupno državno življenje. Mora biti močno sredstvo za ohranjanje javnega reda in namenjena ji je tudi vloga, da ščiti državno in pridobitno gospodarstvo, ker od tega dela je odvisen zakon ekonomskega položaja države.

Koliko se je v pogledu javne uprave grešilo po merodajnih činiteljih in koliko škode je bilo napravljeno našemu gospodarstvu baš od organov javne uprave, o tem bi se mogle tiskati cele knjige. Glavni vzrok vsemu temu zlu pa je baš v tem, da je velik del našega uradništva nekvalificiran, in, kar je še morebiti važnejše, da ni depolitiziran. Manjka mu razen tega tudi popolno poznavanje in brzina v postopanju, kar ima zopet svoj globok vzrok v mizerni plači javnih nameščencev. Vse dotlej, dokler se vprašanje uradniškega kadra temeljito ne reši, dokler se javnemu nameščencu nenudi popolna nezavisnost od političnih uplivov, tako dolgo ne bo reda v naši državi. Razum tega je treba z največjo naglico izvesti reformo upravne službe na principu najširše dekoncentracije. Vse grane državne uprave morajo biti za res osredotočene v oblastih in sicer v osebi Velikega župana.

Treba je brez odloga pristopiti h tvorbi večjih enot kakor so današnje oblasti, ker je to potrebno ne samo zaradi decentralizacije, ampak v prvi vrsti zaradi štednje. Ko pa že govorimo o štednji, naj mi bo dovoljeno, da zlasti opozorim na nesrečni zakon o državnem računovodstvu, ker je kriv novemu zlu, ker se uporablja na način, ki je v marsičem sličen kitajskemu cofu. Treba je reorganizirati glavno kontrolo in njene krajevne kontrole, ker se na njihovo škodljivo delovanje gospodarski krogi silno pritožujejo. Ker je javna uprava slaba, se razumi samoposebi, da tudi javna varnost v naši državi ne more biti velika. V kakšnem stanju se nahaja ta naša javna varnost, se najbolj jasno vidi iz kampanje, ki se že tedne in tedne vleče po naših novinah. Tiče se revizije šumskih pogodb. Ne maram se na tem mestu spuščati v meritum stvari same, moram pa naglasiti, da se morajo pogodbe respektirati istotako kakor že pridobljene pravice. Glavna naloga ustavne in kulturne države je in mora biti, da zlasti skrbi, da njene upravne in sodne oblasti redno in brezhibno funkcionirajo. Največje težkoče pa povzroča izvrševanje civilnih sodb proti državi. Država ne plačuje svojih dolgov, ko zapadejo v plačilo, neusmiljeno jih pa izterjava od svojih državljanov, kadar so ji ti kaj dolžni. Glavna zahteva gospodarskih krogov je, da mora biti sodstvo poceni. Sodne takse so silno visoke in pritiskajo z vso močjo na gospodarsko življenje, da je marsikomu nemogoče poslužiti se rednih civilnih sodišč. Zato je kardinalna zahteva privrednih krogov, da se materialni položaj sodnikov kakor tudi sploh pravno kvalificiranih uradnikov neglede na stroko izboljša. Isto je treba tudi storiti pri

Zadružna gospodarska banka d. d., Ljubljana

podružnica KOČEVJE, Ljubljanska cesta.

Centrala Ljubljana.

Delniška glavnica in rezerve: nad 16.000.000 Din.

Vloge: nad 250.000.000 Din.

Promet: nad 11.000.000.000 Din.

Nakup in prodaja valut in deviz po dnevnem kurzu.

Nakazila v tu- in inozemstvo najhitreje in najceneje.

Vloge na tekoči račun in na hranilne knjižice proti ugodnemu obrestovanju.

Podružnice: Celje, Djakovo, Kočevje, Kranj, Maribor, Novisad, Sombor, Split, Šibenik.

Ekspozitura: Bled.

Menični eskont. Lombardiranje vrednostnih papirjev.

Kulantna provedba vseh bančnih poslov.

ostalem javnem uradništvu, ker se bo s tem izruvalo mnogo zla, od katerega tako trpi narodno gospodarstvo.

Svobodna trgovina zahteva, da se razvijejo vse grane narodnega gospodarstva. Trgovina posreduje med producenti in konzumenti in zato je razumljivo, da ta grana narodnega gospodarstva polaga največjo važnost na to, da je neovirana v izvrševanju svoje posredovalne vloge.

Kar se pa tiče trgovine in ostalih gran našega gospodarstva, jih najhujše pritiska davek na poslovni promet. Ta davek je uvedel silno nemoralno in odijoznost v naše gospodarstvo in ustvaril posebne denuncijante, ki žive samo od tega, da prijavljajo, kar je kdo vtajil na tem davku. Zahtevamo torej, da se ta davek absolutno ukine; dokler se pa še ne more ukiniti, naj se plačevanje tega davka uredi tako, da se uvedejo koliki, ki se bodo prilepljali na vsak račun, kakor je to urejeno v drugih državah, kjer se še ta davek pobira.

Ko že govorim o tem davku, naj navedem dokaz, kako se v naši državi neenako izvršuje zakon in s tem favorizirajo eni kraji na račun drugih. Tako je mesto Zagreb plačalo na davku na poslovni promet v letu 1926 preko 23 milijonov dinarjev, v letu 1927 pa že skoraj 27 milijonov dinarjev, kar pomeni, da samo mesto Zagreb plačuje deseti del tega davka, ki je proračunjen za celo državo.

V novinah sem čital, da se je plačalo v Sarajevu v zadnjem letu davka na poslovni promet 9 milijonov dinarjev, dočim se je v Beogradu plačalo vsega skupaj 2 milijona dinarjev. Ni mi bila dana možnost, da kontroliram to novinarsko vest, toda ako je resnična, o čemur nas prisotni gospod minister lahko informira, tedaj vam moram zastaviti vprašanje: ali je poslovni promet mesta Beograda štirikrat manjši od onega v Sarajevu, a dvanajstkrat manjši od onega v Zagrebu? Iz te konstatacije je torej razvidno, kako se uporabljajo zakoni v Srbiji, kako pa pri nas.

Kar sem rekel o trgovini, velja tudi za obrt in industrijo. Obrtnik je najjačji steber nacionalne ekonomije, zato ga je treba zlasti ščititi in podpirati. Zahteve obrtništva po dekoncentraciji uprave se strinjajo v polni meri z zahtevami ostalih gospodarskih panog. V prvi vrsti smo zato, da se delokrog oddelka ministerstva trgovine in industrije v Zagrebu razširi.

Industrija se pritožuje na postopanje naših finančnih organov in pa organov ministrstva za socialno politiko, ki silno ovirajo njeno delovanje. Vzrok, zakaj se naša industrija pritožuje, pa tiči v tem, da se mora boriti z nerazumevanjem in nepojmovanjem pravih njenih interesov od strani merodajnih krogov. Ako hočemo, da vsaj v nekaterih panogah produkcije postanemo neodvisni od inozemstva, potem je potrebno, da se naša industrija izgradi.

Največ rekriminacij od strani gospodarskih krogov pa je čuti glede organizacije in metode dela finančne uprave. Te rekriminacije kulminirajo v tem, da so vsi te-

koči posli koncentrirani v finančnem ministertvu. Le-to rešuje ne samo vseh velikih, ampak tudi vse majhne zadeve, tako, da se brez rešitve finančnega ministerstva niti ne more misliti na kako izvrševanje poslov. Razumljivo je, da gospodarski krogi brez razlike panog zahtevajo temeljito reformo celokupne finančne uprave v smislu administrativne dekoncentracije in razširjenja delokroga podrejenih mu na sedežih poslovnih ekonomskih področjih naše države. Izredne važnosti je tudi vprašanje finančnega fundiranja samouprav; treba je, da opredelimo področja, iz katerih naj samouprave črpajo svoje dohodke, kakor tudi meje, do katerih smejo iti pri nalaganju raznih doklad in pri uvajanju novih davščin.

Pri izgradnji našega novčarstva so zlasti interesirani hrvatski gospodarski krogi. Znana stvar je, da so naši denarni zavodi silno otovorjeni s težkimi bremenami raznih državnih dajatev. Njihovo stanje je poslabšano še s tem, da tudi te ustanove trpe pod krutim centralističnim režimom Beograda. Potem pride pa še pravilnik, ki služi bolj vsemu drugemu, samo ne napredku trgovine, industrije in novčarstva. Naši denarni zavodi se zato priključujejo akciji vseh gospodarskih krogov za dekoncentracijo državne uprave.

Treba je tudi rešiti vprašanje 20% bonov, izdanih ob priliki zamenjave kronskih novčanic; treba je rešiti vprašanje zaščite vložnikov, vprašanje izplačevanja kuponov in obveznic raznih dolgov, vprašanje nadzorstva nad zagrebško borzo.

Naša država je pomorska država, kar je treba poudariti pri vsaki priliki, kadar se rešujejo velika vprašanja nacionalnega gospodarstva. Napredek gospodarske strukture vsega našega primorja je najvažnejša naloga vsake naše vlade.

Mnogo pritožb se čuje glede našega prometa, zlasti pa glede notranje organiza-

cije državnih železnic. Pri tem vprašanju stoje gospodarski krogi na stališču, da je uporaba principa centralizacije pri železnicah samo v toliko upravičena, v kolikor je to racionalno s stališča uprave in v interesu narodnega gospodarstva. Gospodarski krogi zahtevajo, da se razširi kompetenca oblastnih železniških direktij v administrativnih in personalnih zadevah.

Posebno važna panoga našega narodnega gospodarstva je turiztika.

Dasi so se prilike zadnji dve leti v tem oziru mnogo zboljšale, vendar naše državne oblasti še niso prišle do popolnega spoznanja važnosti turistikke.

Tudi v poštini upravi je treba izvršiti dekoncentracijo. Istotako zahtevajo gospodarski krogi razširjenje delokroga gradbenih direktij, kar je v ozki zvezi z dekoncentracijo državne uprave. Zahtevamo, da se Zagreb kot gospodarsko kulturno središče izloči iz oblasti.

Gospodje ministri, ko završujem ta svoj govor, ste lahko prepričani, da nihče ne misli finančnemu ministru delati kakih zaprek pri državnem posojilu, ker smo tudi mi prepričani, da je to posojilo potrebno. Naša dolžnost pa je, da to naše stališče vezemo na pogoje, po katerih bi se predhodno izvedle vse one mere, ki se nam bodo predložile na današnji konferenci. Treba je, da se upoštevajo ti naši pogoji in da nam se vendar enkrat dokaže, da se hoče gospodarskim krogom osigurati ekstenzenca, državi pa nadaljni ekonomski razvoj.

Izdajatelj in urednik: Ferdo Jonke, Kočevje.
Tiskarna J. Pavliček, Kočevje.

Posojila

v poljubni višini od 8—11% na menice in posestva
Izpeljana v 8 do 14 dneh, eventualno tudi v 24 urah.
Naslov pove iz prijaznosti upravnistvo tega lista.

DIJAŠKI DOM KOČEVJE.

Največji tovrstni internat Jugoslavije.

Prvovrsten internat za srednješolsko učečo se mladino pod pedagoškim vodstvom in nadzorstvom aktivnih srednješolskih profesorjev.

Krasna igrišča. — Smrekovi gozdovi. — Lastni vrtovi. — Lastna ekonomija.
Popolna prvovrstna oskrba. — Radiokoncerti. — Nizke cene.

===== STEVILO MEST OMEJENO NA 100 GOJENCEV. =====

ZOBNI ATELJE BORIS BAN, Kočevje

vis à vis župne cerkve, hiša tvrdeke Peter Petsche
izvršuje solidno in zanesljivo vsa v zobotehnično stroko spadajoča dela. — Vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. in 5. ure, ob nedeljah od 8. do 12. ure.

Zlate, srebrne, porcelanaste in cementne plombe, zlate mostičke in krone, umetno zobovje, čiščenje zob, pritrjevanje, obnova.

===== CENE IN DELO BREZ KONKURENCE! =====

5% Mestna hranilnica v Kočevju

Uradni prostori so v Gradu Trg Kralja
Petra Osvoboditelja.

Uradni dnevi vsak dan od 8. do 11. ure dopoldne
in ob sejnih od 8. do 12. ure dopoldne.

Stanje vlog dne 31. dec. 1927:
Din 17.171.669-18

Obrestna mera za hranilne vloge (brez
odbitka rentnega davka 5%
Obrestna mera za hipoteke 8%
Obrestna mera za menice 12%.